

VZTAHY UVNITŘ EVROPSKÉ UNIE – POZICE ČR

RELATIONSHIPS IN THE EUROPEAN UNION – POSITION OF THE CZECH REPUBLIC

Pavel Michálek, Pavla Rymešová, Hana Chýlová, Kateřina Chamoutová

Anotace:

Příspěvek se zabývá vztahy uvnitř Evropské unie vyjádřené pomocí metody dynamické sociometrie. Zaměřuje se na postavení České republiky. Navazuje na výsledky již prezentované, které dává do kontrastu se statistickou metodou vícenásobné regrese – Step Wise analýzou. Výstupy obou metod srovnává a pokouší se nalézt výhody a nevýhody dynamické sociometrie jako metody zobrazování vztahů v makroskupinách.

Klíčová slova:

vztahy, dynamická sociometrie, Step Wise analýza, EU

Abstract:

The paper is concerned with relationships in the European Union, which are illustrated by means of the methods names the dynamic sociometry. It targets the position of the Czech Republic. It links to present results, which put it to contrast with statistical methods – multiple regression – Step Wise analysis. The output of both methods are compared and presented benefits and disadvantages of the dynamic sociometry as methods displaying of relationships into a macro group.

Key words:

relationships, dynamic sociometry, Step Wise analysis, the EU

ÚVOD:

Přestože je rozšiřování a integrace nových členských států Evropské unie jedním z aktuálních celoevropských politických témat současnosti, je rozšiřování fenoménem, který je s vývojem Evropských společenství a později Evropské unie neodmyslitelně spojen. Proces evropské integrace je opakovaně provázen (dotvářen) rozšiřováním ES/EU a dalekosáhle formován nejen samotným aktem rozšíření, ale i všemi souvislostmi a aspekty, jež každé rozšiřování provázejí (Fiala, Pitrová, 2001).

V příspěvku je implementován interdisciplinární přístup metody dynamické sociometrie na poli mapování vztahů makroskupiny dvacetipěti členských států EU a ČR. (bližší informace jsou uvedeny v příspěvku stejného kolektivu autorů z Agrárních perspektiv XIV). Výstupy obou metod slouží k zpřesnění závěrů plynoucích ze sociomapování, neboť ověřený matematický aparát Step Wise analýzy podporuje přijetí či vyvrácení teze o oprávněnosti jejich používání na poli testování vztahů v makroskupinách.

CÍL A METODIKA:

V příspěvku se snažíme na podkladě dat zahraničního obchodu Evropské unie vytvořit metodou dynamické sociometrie přesný obraz vztahů mezi členskými státy. Pohled je zaměřen jednak na podrobnou analýzu sociomapy celkového stavu v EU, dále pak na komplexní pohled založený na informacích vycházejících z propočtu optimalizačního modelu metodou Step Wise analýzy (SWA). Zvolené metody byly použity při analýze vzájemných vztahů mezi členskými státy Evropské unie a Českou republikou.

Autoři příspěvku si na počátku položili dvě hypotézy, které se při zpracování údajů pokusili ověřit. Jedná se o:

- H₀₁: Česká republika má stejný vliv na rozhodování v Evropské unii jako všechny ostatní státy.
H₀₂: Česká republika bude mít nejbližší vztah se zeměmi, se kterými má společnou hranici.

K analýze vztahů na základě ekonomických ukazatelů byly použity údaje o mezinárodním obchodu za rok 2004 mezi členskými státy EU včetně ČR. Podkladové údaje byly získány ze statistických ročenek členských států EU, dodatečné informace na Ministerstvu zahraničních věcí a Ministerstvu průmyslu a obchodu.

Step Wise analýza byla vypočtena statistickým softwarem SAS. Sociomapa, výstup dynamické sociometrie, byla zhotovena využitím speciálního počítačového programu.

Sociomapa znázorňuje objektivní stav vztahů a vazeb mezi členskými státy EU. U České republiky jsou v příslušné sociomapě graficky zobrazeny vztahy k ostatním členům Unie. Černá plná čára v sociomapě určuje jasnou orientaci na partnera, červená barva určuje vazbu k sociometrické hvězdě. Spojení přerušovanou čarou upozorňuje na nejasnost kontaktu. V takových případech byla připuštěna pravděpodobnost chyby v interpretaci.

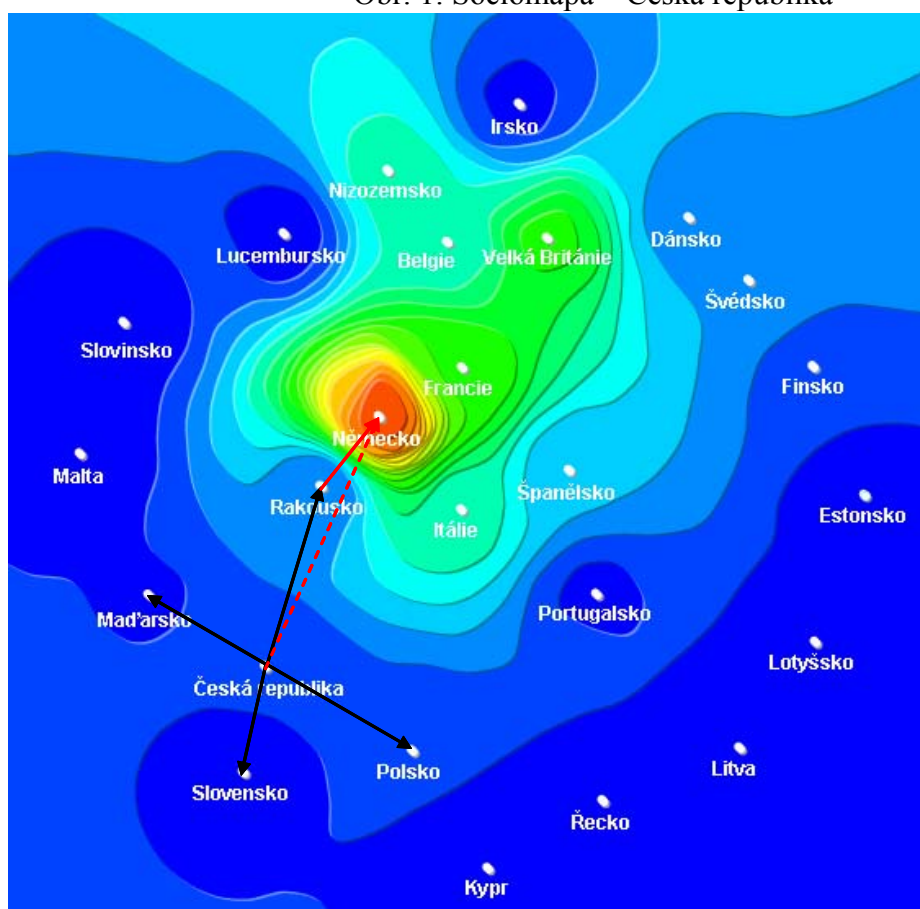
Ve výsledcích práce je rozebíráno postavení České republiky v systému Evropské Unie. K tomu účelu je využíváno jednak dvou vytvořených sociomap (zobrazují sociální reliéf a koherentní vztahy) a dále výsledná data Step Wise analýzy. Metoda Step Wise analýzy nám může pomoci odhadnout, jakým způsobem je možné optimalizovat vztahy ČR a ostatních členů EU v intencích dosažených výsledků zahraničního obchodu. Umožňuje tak v jednotlivých krocích určit České republice ostatní partnery, na které by měla být zaměřena její orientace. Pokud existuje blízký vztah těchto států v sociomapě, dá se říci, že je z pohledu ČR optimalizována úroveň dosaženého vzájemného zahraničního obchodu uvnitř Evropské Unie. Pro ČR bylo provedeno shrnutí výstupů plynoucích z použitých metod a následně okomentován přínos propojení údajů.

VÝSLEDKY:

Tab. 1: Výstup SWA – Česká republika

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: CR Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Ita		1	0.3031	0.3031	7.39	0.0146
2	Luc		2	0.1165	0.4196	3.21	0.0920
3	Fra		3	0.1812	0.6008	6.81	0.0197
4	Bel		4	0.1023	0.7031	4.82	0.0454
5	Fin		5	0.0573	0.7604	3.11	0.1014

Obr. 1: Sociomapa – Česká republika

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- a) státy s blízkým vztahem – Maďarsko, Rakousko, Slovensko
- b) státy se středně silným vztahem – Polsko
- c) vztah se sociometrickou hvězdou – Německo, zprostředkovaný přes Rakousko

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – Belgie, Finsko, Francie, Itálie, Lucembursko
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – Itálie, Maďarsko

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Česká republika patří ke státům zobrazeným v sociomapě na periferii. Její význam je malý, leží na druhé vrstevnici. Důležitost tohoto státu stoupá s navázáním spolupráce se státy umístěnými poblíž, zejména pak se Slovenskem a dále s Rakouskem a Maďarskem. Dalšími partnery by mohlo být Polsko. Kontakt se sociometrickou hvězdou je umožněn kontaktem s Rakouskem, přes Německo pak k ostatním státům středového uskupení. Umístění České republiky na mapě vychází ze vztahů založených na údajích o zahraničním obchodu kopíruje geografické umístění států. Česká republika má nejintenzivnější kontakty se svými

sousedy, a dále pak s Maďarskem, což odpovídá partnerství ve společenství Visegrádské čtyřky.

Vzájemná provázanost co se týče zahraničního obchodu je nejintenzivnější se Slovenskem, odpovídá tomu vzdálenost mezi těmito prvky v sociomapě a umístění na dvou vrstevnicích vedle sebe.

Z trojice států s vůdčí rolí má Česká republika nejbližší k Německu. Vzdálenost mezi těmito státy a také rozdíl šestnácti vrstevnic ukazuje, že vliv Německa na ČR je výrazný, naopak zpětně tato vazba neplatí. Česká republika proto bude při jednání v EU využívat partnerství s Rakouskem, s nímž významnost obou států v pozici k Německu stoupá. Vztah ČR k sociometrické hvězdě je tedy ovlivněn Rakouskem, definovat jej můžeme jako přímý s komplikacemi nebo spíše jako nepřímý.

Step Wise analýza:

Z výstupních údajů Step wise analýzy vyplývá závislost zahraničního obchodu České republiky na dovozu států, kterými jsou Itálie, Lucembursko, Francie, Belgie a Finsko. Dále k nim můžeme přiřadit Maďarsko, neboť jeho hodnota multikolinearity je 0,96008. Další státy neovlivňují postavení České republiky ve výsledném modelovém uspořádání.

Srovnání:

Pokud se dopustíme určitého zjednodušení, propojením umístění Itálie, Lucemburska, Francie a Belgie vznikne v sociomapě pomyslná linie, ukazující tak přibližně stejný vztah mezi těmito státy a Českou republikou. Vzdálenost v sociomapě k této přímce je dostatečně velká, abychom mohli potvrdit, že z pohledu České republiky existují rezervy v optimalizování zahraničního obchodu uvnitř Evropské unie. Umístění Finska vůči ČR je ještě vzdálenější. Navázání užších partnerských vztahů se státy, které uvádí optimalizační model Step Wise analýzy, by zhodnotilo vyjednávací sílu České republiky a jistě by se tak narušila značně centralizovaná struktura sociomapy.

DISKUSE:

V práci byly použity dvě metody. Původním záměrem bylo porovnat výsledky dynamické sociometrie a Step Wise analýzy. Autoři očekávali, že získané výstupy budou podobné. Při Analýze postavení České republiky a členských států EU se však ukázalo, že mezi metodami je rozdíl. Dynamická sociometrie zobrazuje vztahy v konkrétním rozložení, bere ohledy na zařazení všech prvků skupiny. Popisuje tak rozložení vztahů, ne cestu k jejich zlepšení. Určitou schopnost optimalizace vztahů ve skupině poskytuje metoda Step Wise analýzy. Ta primárně určuje pouze, jak lze vysvětlit hodnoty naměřené u jednoho prvku hodnotami ostatních nezávislých proměnných. Sekundárně však model poskytuje údaje o vazbách mezi prvky skupiny.

Srovnáním obou použitých metod tak získáváme další rozměr v hodnocení situace na poli vztahů mezi členskými státy Evropské Unie. Můžeme tak částečně odhadovat vývoj vzájemných vazeb států.

Výhodným se tak jeví spojení výstupů do jednoho celku a komplexní interpretace výsledků.

ZÁVĚRY:

Z provedené analýzy vztahů ČR a dalších členů EU vyplývají údaje vztahující se k vytýčeným hypotézám.

H₀₁: Česká republika má stejný vliv na rozhodování v Evropské unii jako všechny ostatní státy.

Tento předpoklad není pravdivý. Česká republika leží na druhé nejnižší vrstevnici, což ji řadí do skupiny outsiderů Společenství. Domníváme se proto, že lze potvrdit existence nerovností v postavení států EU. Česká republika má výrazně nižší možnosti na prosazení svých záměrů samostatně než všechny státy zobrazené ve středu sociomapy.

H₀₂: Česká republika bude mít nejbližší vztah se zeměmi, se kterými má společnou hranici.

Ze zobrazené sociomapy vyplývá, že nejbližší vztah má ČR se Slovenskem, následně pak s Rakouskem a Maďarskem, středně silný pak s dalším sousedním státem Polskem. Vztah k Německu je nerovnoměrný, více ovlivňuje Německo ČR než obráceně. Tvzení o nejbližších vztazích s hraničními státy je pravdivé a výstupy dynamické sociometrie to dokládají.

Metoda dynamické sociometrie v doplnění statistické metody Step Wise analýzy je schopna popsat existující vztahy ve skupině, snadno odhalit vazby mezi jednotlivými prvky a navrhnout kroky k optimalizaci vztahů uvnitř seskupení. Metoda dynamické sociometrie umožňuje při získání údajů v časové řadě předikovat budoucí vývoj. Modelování situací nastalých v budoucnosti usnadňuje rozhodovací proces expertů, například při práci vrcholového managementu. V případě výstupů tohoto příspěvku jde o poslance, ministry, komisaře a další státní úředníky.

LITERATURA:

FIALA, P. PITROVÁ, M. *Rozšiřování ES/EU*. Brno: MPU MU, 2001. ISBN 80-210-2645-6
BAHBOUH, R. *Sociomapování*. Praha: Gema, 1994. ISBN 80-901425-0-8

KONTAKTNÍ ADRESA AUTORA:

Ing. Pavel Michálek, KPs PEF ČZU, Kamýcká 129, Praha 6, PSČ 165 21; tel.: 224382335,
e-mail: michalek@pef.czu.cz